

WWF Verdens naturfond
Postboks 6784 – St. Olavs plass
0130 Oslo
Org.nr.: 952330071MVA
Tlf: 22 03 65 00
post@wwf.no
www.wwf.no
facebook.com/WWFVerdensnaturfond

Til Miljødirektoratet

Oslo, 19.12.2024

WWFs innspill til nytt utvidet produsentansvar for fiskeri, fritidsfiske og akvakultur, som inneholder plast

Takk for mulighet til å gi innspill, vi er positive til at det nå innføres et produsentansvar for dette som har vært et stort forsøplingsproblem over mange tiår. Næringsvirksomhet, inkludert fiskeri og havbruk, stod i 2023 for 45 prosent av forsøplingen samlet inn og registrert av frivillige i Norge¹. Ser vi på næringslivet samlet, kommer fire av de fem vanligste funnene fra fiskeri- og havbruksnæringen. Tau representerer en større andel av ryddet søppel enn alle andre funn fra annen industri og næring til sammen. Rundt 2% av profesjonelt fiskeritstyr mistes hvert år, og noen typer utstyr har enda større risiko for å ende opp som forsøpling². Tallene for fritidsfiske og ulovlig fiske mangler, men vil også utgjøre en andel av det som går tapt årlig³.

Fiskeritstyr på avveie er den mest dødelige formen for plastforsøpling i havet, og det er også vanskelig, potensielt farlig, samt kostbart å rydde opp. Funnene som gjøres når det ryddes langs strendene er bare en brøkdel av det fiskeutstyret som fortsatt finnes i havet.

Vårt innspill vil i hovedsak handle om hva vi mener er viktige elementer i dette utvidede produsentansvaret for å sikre at dette skal være et effektivt virkemiddel og treffsikkert i samsvar med det formålet som er satt, særlig **tiltak som reduserer og forebygger forsøpling og spredning av mikroplast**.

WWF mener forslaget er lite ambisiøst og mangler tiltak som følger prinsippet om at forurenser skal betale. Det er en stor svakhet at produsenter ikke gjøres ansvarlige for tapt utstyr. Potensialet for tap av utstyr er en reell risiko ved bruk av fiskeritstyr. En produsentansvarsordning med mål om å redusere forsøpling må ta høyde for denne risikoen. Forslaget legger heller ikke til rette for økt opprydding eller kostnadsdekning for aktører som

¹ Hold Norge Rent. 2024. *Rydderapporten 2023*. Lenke:

<https://holdnorerent.no/content/uploads/2024/04/Rydderapporten-2023.pdf>

² WWF. 2024. *Extended Producer Responsibility for Fishing Gear*. Lenke:

https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_extended-producer-responsibility-for-fishing-gear-2024_lores.pdf

³ Richardson, K., Hardesty, B.D., Vince, J. and Wilcox, C. 2022. Global estimates of fishing gear lost to the ocean each year, *Science Advances* 8, 41. <https://doi.org/10.1126/sciadv.abq0135>

rydder i dag, slik det er i det utvidete produsentansvaret for enkelte engangsprodukter av plast⁴. Kostnad for opprydding av gatene er også en del av produsentansvaret for emballasje i Nederland⁵. Vi savner et økonomisk ansvar for opprydding av tapt fiskeriutstyr utover kostnadsdekning for innsamling og behandling av utstyr som er korrekt sortert og levert i havn eller lignende mottak. Gitt andelen utstyr som går tapt hvert år, som nevnt ovenfor, er dette en betydelig kilde til marin forsøpling. Derfor er det helt essensielt at produsentansvaret for fiskeri, fritidsfiske og akvakultur, som inneholder plast, også inkluderer fiskeriutstyr tapt til havs.

WWF mener følgende forbedringer er nødvendig:

- **Alt utstyr som benyttes av fiskerinæringen og oppdrettsindustrien og settes på markedet skal samles inn.** Det bør settes minstekrav til innsamling av plast benyttet i fiskeri (herunder inkludert fritidsfiske) og oppdrettsindustrien allerede nå utover "rimelig mengde", som kan styrkes med tiden. Vi foreslår et innsamlingskrav på 80% som utgangspunkt, som skal evalueres etter 2 år og styrkes med tiden.
- **Forurensere må betale.** Produsenter av plast benyttet i fiskerinæringen, til fritidsfiske og i oppdrettsindustrien skal få plikt til kostnadsdekning for opprydding av forsøpling. Utstyr som går tapt skyldes ofte manglende opplæring eller forklaring av riktig bruk eller dårlige designvalg fra produsenten, noe et produsentansvar naturlig vil adressere og forbedre hvis det settes tydelige krav og forventninger.
- **Krav til rapportering av plasten benyttet i fiskerinæringen, til fritidsfiske og i oppdrettsindustrien bør tydeliggjøres og utvides.** I dag vet vi for lite om plasten som settes på det norske markedet fra ulike aktører, og produsentansvarsordningen bør benyttes som et virkemiddel for å bedre åpenhet og informasjonsflyt.
- Det bør i tillegg settes krav til merking av utstyr, overordnede miljømål og legges til rette for regionalt samarbeid.

Om plikter for produsent, § 7B- 4. Plikt til separat innsamling av kassert fiskeutstyr

Det bør settes ambisiøse krav til innsamling, «rimelig mengde» er ikke konkret nok og kan bety i praksis at produsentansvaret ikke vil bidra til høyere innsamling en det som allerede oppnås i dag. Det er veldig bra at det i dag er gode rutiner for innsamling av ulikt fiskeriutstyr, men dette må videreutvikles for en rekke nye produkter samt gjøres mer forutsigbart og forpliktende gjennom tydelige krav fra myndighetene til relevante produsenter. WWF mener at produsentene skal ha plikt til å samle inn alt fiskeutstyr og utstyr brukt i oppdrettsindustrien. Miljødirektoratet skriver selv at det er sannsynlig at avfallsmengden er lik det som settes på markedet, i tillegg mener WWF at innsamling også skal gjelde oppfisket fiskeriutstyr og utstyr fra oppdrettsindustrien som blir samlet inn uten en tydelig eier. Vi tror dette også vil gi et incentiv til å sørge for bredere geografisk dekning.

⁴ WWF. 2024. 20240927_Høringsvar_WWF_produsentansvar for enkelte engangsprodukter av plast. Lenke: <https://hoering.miljodirektoratet.no/Uttalelse/c684fa12-eb1c-4d37-89bd-7dad809fd8ca?disableTutorialOverlay=true>

⁵ Resources and Waste Advisory Group (RWA). 2024. *Plastic Packaging Tax Effects Environmental Costs and Benefits of a Norwegian Tax on Plastic Packaging*. Lenke: https://media.wwf.no/assets/attachments/WWF_Plastic_Packaging_Tax_Norway_full-report.pdf

Tilstrekkelig omfang er også uhensiktsmessig vakt, og bransjen selv har signalisert at det blir dyrt å samle inn fiskeutstyr fra små havner. Det vil være hensiktsmessig å være tydeligere fra start, og kreve at produsentene henter avfall i alle havner hvor det er behov for det. Det må tydeliggjøres overfor produsenter at de har plikt til å samle inn alt, og ved det unngå at det kun samles inn der det er mest kostnadseffektivt.

Separat innsamling og kostnadsberegning. WWF mener at begrepet «nødvendige» kostnader for separat innsamling må defineres nærmere. Vi har lært fra andre produsentansvarsordninger for plast at dette begrepet lar det være for mye usikkerhet rundt hva som kan dekkes.

Om § 7B-11. Plikt til rapportering til produsentansvarsselskap

Det mangler i dag gode tall på mengden plast som settes på markedet. Plasticene prosjektet avdekket store kunnskapshull og resultatene viser at det vil være behov for bedre data for å både treffsikkert regulere plast og møte våre internasjonale rapporteringsforpliktelser⁶. WWF mener at produsentansvaret kan være et godt virkemiddel for å sikre bedre data og mer åpenhet fra produsentene. WWF mener det burde bli et krav å rapportere om mengde og type plast for alle som setter plastprodukter ut på markedet i Norge, inkludert for de som setter produkter av plast innen fiskeri og oppdrett på markedet.

Om § 7B-14 Minstekrav til separat innsamling mv.

I høringsnotatet står det at Miljødirektoratet "... forventer at produsentansvarsordningen tilrettelegger for separat innsamling av så mye som mulig av det kasserte fiskeutstyret som inneholder plast som oppstår". Det står også at det ikke settes minstekrav til separat innsamling fordi det er forventet at innsamling økes som følge av skipsavfallsdirektivet. Det settes heller ikke krav om behandlingen av det som samles inn på grunn av umodent marked. WWF mener at det allerede nå må stilles tydelige og ambisiøse krav, for å gi incentiv til å utvikle nye metoder og løsninger for materialgjenvinning og ombruk av utstyr.

Erfaringer fra andre produsentansvarsordninger for fiskeritstyr, som for eksempel ordningen på Island, viser at høy grad av innsamling og materialgjenvinning er mulig når 90 % av fiskerinet har blitt samlet inn. På Island har ordningen et overordnet mål om 80 % innsamling av fiskeritstyr hvorav 80 % skal resirkuleres, basert på gjennomsnitt over 4 år⁷. OECDs rapport fra 2021 fastslo at det meste av fiskeritstyr som er ferdig brukt kan resirkuleres⁸.

Mer om hva produsentansvaret burde inneholde

Produsentansvarsordningen må sette krav til finansielt bidrag til opprydding

WWF mener ordningen bør sette krav til å bidra finansielt til opprydding av marin forsøpling der kildene stammer fra henholdsvis yrkesfiske, fritidsfiske og oppdrett. Det er også store

⁶ Plasticene prosjektet. Nettside: <https://www.sintef.no/projectweb/plasticene/>

⁷ Fisheries Iceland (2023). *EPR for fishing gear in Iceland*. Presentasjon av Hildur Haukdóttir på Clean Oceans Arena.

⁸ OECD. 2021. *Towards G7 action to combat ghost fishing gear*. Lenke: https://www.oecd-ilibrary.org/environment/towards-g7-action-to-combat-ghost-fishing-gear_a4c86e42-en;jsessionid=Kr5Uwdv4xycLM6lwBvuwwF1nO83A7WlwbtNWmhR1.ip-10-240-5-15

samfunnsøkonomiske kostnader tilknyttet oppryddning, og kostnader knyttet til rydding av historisk søppel som ikke er dekket. I dag ryddes mye ved frivillig innsats og av prosjekter finansiert av Handelens miljøfond. **Det er ikke ansvar plassert riktig sted når plastposekroner går til opprydding av fiskeriindustriens utstyr på avveie.** Opprydding av havbunn og tapt fiskeriredskap er også særlig kostbart. Selv om frivillig rydding er et viktig holdningsskapende tiltak, kan ikke dette erstatte en ordning der kostnadene dekkes via produsentansvar.

Penger som settes av til opprydding trenger ikke å forvaltes av Miljødirektoratet, de kan på lik linje som med resten av ordningen føre tilsyn å sørge for at produsentansvarsorganisasjonen utfører sin plikt og møter kravet som satt i forskrift. Hvem som skal administrere midlene, om det er organisasjonene selv, om de oppretter et fond eller inngår en avtale med en annen aktør, kan være opp til produsentene og produsentansvarsorganisasjonen(e) å bestemme. På den måten reduserer man den administrative byrden for staten. For eksempel kan bransjen selv velge å dekke inn disse kostnadene ved å etablere en panteordning, eller en avgift på et produkt (for eksempel tau) for å dekke inn disse ekstrakostnadene.

Kravet i forskrift kan lyde som følger:

Produsentene ilegges en plikt til å sette av 1% av sin årlige omsetning av utstyr fra fiskeri, fritidsfiske og akvakultur, som inneholder plast, for å dekke kostnader knyttet til opprydding av tapt utstyr.

Behov for regionalt samarbeid

For å unngå at fiskeritstyr dumpes på havet, er det viktig at man kan levere utstyr fra andre land i norske havner. Det er en fare for at transport og behandling av dette utstyret ikke dekkes av produsentansvaret hvis det ikke settes krav om dette i forskrift. Derfor anbefaler WWF at Miljødirektoratet også tar initiativ til regionalt samarbeid på dette området, og undersøker måter hvor Norge og våre naboland kan løse fremtidige utfordringer tilknyttet dette. Det bør etableres mekanismer for data og informasjonsutveksling mellom naboland og havner slik at kostnader kan fordeles rettfærdig.

Merking av utstyr

WWF mener forskriften må inneholde krav til merking (hvem som er produsent, hva utstyret inneholder og hvem det er solgt til). Dette kan gjøre det mulig å kreve at aktører rydder opp utstyr på avveie, det vil bidra til økt kunnskap om innholdet i produktene. Innholdet i produktet er særlig viktig for å sikre riktig håndtering og behandling hos mottak og dermed økt materialgjenvinningsgrad. Det finnes mange gode eksempler på hvordan dette løses allerede i dag (elektriske kabler og tau i oppdrettsbransjen), så dette er et nyttig og ukomplisert krav med mulig stor gevinst, og hvor produsenter kan ta i bruk eksisterende teknologi/løsninger fra andre bransjer.

WWF mener også at det må bli strengere krav til merking av ulike produkter som benyttes i yrkesfiske, fritidsfiske og oppdrettsindustrien når dette settes ut i sjøen. Eksempelvis bør alle teiner, garn, nøter og merder merkes tydelig med informasjon om eier av produktet. Det burde også bli krav til alle ovennevnte aktører å rapportere inn dersom dette utstyret kommer på

avveie ut i naturen. I tillegg mener WWF at det må komme krav til å benytte teknologi som gjør det enklere å finne igjen tapt utstyr. Denne type teknologi finnes allerede tilgjengelig i dag.

Overordnede miljømål og forskriften

WWF mener det er viktig at produsentene pålegges overordnede miljømål for produktene de tar ansvar for. I dag er det for få incentiver til å bruke mer penger på å øke miljøfordelene, og forskriftsforslaget inneholder heller ingen nye incentiver slik vi ser det.

Produsentansvarsselskapene bør ha en egeninteresse av å oppnå høyere grad av innsamling og forberedelse til ombruk eller resirkulering enn det som skjer i dag. En ny forskrift bør gi konkrete krav til å øke innsamling, samt legge en implementeringsplan for økt ombruk og resirkulering (som ikke er nedsirkulering). Et rent kvantitativt mål for resirkulering vil kunne gi et incentiv til å gjennomføre billigste måte å resirkulere på, fremfor det som har størst miljønytte - en uønsket dynamikk som har vist seg i andre produsentansvarsordninger, f.eks. for plastemballasje i Nederland.

WWF mener at det må sees på hvordan man skal oppnå høyere kvalitet på resirkulert materiale, høyest mulig miljønytte ved bruk av det resirkulerte materialet i neste ledd, og da lavere totalt miljøavtrykk fra produkt og avfallsbehandling enn det forskriften stiller krav om. Dette problemet kan bli ytterligere forsterket i en konkurransesituasjon mellom selskapene. Et viktig ledd i å kunne oppnå de ulike punktene som er trukket frem ovenfor, vil være å stille tydeligere krav om å benytte mer homogene materialstrømmer, samt krav til produsenter om design for gjenbruk og/eller resirkulering. Slik WWF ser det, bør dette være kjernen i effektene en ønsker å oppnå gjennom et produsentansvar.

WWF mener det er en utfordring dersom man kun legger opp til å følge prinsippet om dekning av nødvendige kostnader, da det er en motsetning mellom kostnadseffektivitet på den ene siden og miljønytte på den andre siden. Krav om at et utvidet produsentansvar ikke skal dekke noe utenom nødvendige kostnader er ikke forenlig med tanken om et produsentansvar tilpasset omstilling til en sirkulær økonomi, og tar ikke ut det fulle potensialet et produsentansvar kan medvirke til. Derfor bør forskriften også inkludere krav om dekning av kostnader aktører kan ha som er relatert til tiltak som gir en miljøgevinst og oppnåelse av miljømål, som i dag ikke dekkes under begrepet «nødvendige kostnader».

Vennlig hilsen

Siri Karine Hanslien-Olsson

Seniorrådgiver Plast
WWF Verdens naturfond